

Številka: 00104-124/2018/5

Datum: 1. 3. 2018

Odgovor na poslansko vprašanje Anje Bah Žibert v zvezi z romsko problematiko

Vlada Republike Slovenije je prejela pisno poslansko vprašanje Anje Bah Žibert, ki Vlado Republike Slovenije sprašuje:

- Ali je ministrstvo za delo seznanjeno z »dogovorom o aktivnem reševanju težav«, kot ga ponuja CSD Novo mesto?
- Kako uspešno je CSD Novo mesto pri urejanju problematike neprihajanja romskih otrok v vrtec ali osnovno šolo preko »dogovora o aktivnem reševanju težav«?
- Koliko romskim družinam je bil zaradi neprihajanja romskih otrok v vrtece ali osnovno šolo (delno) odvzeta denarna socialna pomoč na podlagi »dogovora o aktivnem reševanju težav«?
- Katere rešitve pri urejanju problematike neprihajanja romskih otrok v vrtece ali osnovno šolo načrtuje Vlada RS?

Vlada Republike Slovenije v zvezi s postavljenimi vprašanji, podaja naslednja pojasnila.

Vlada Republike Slovenije se zaveda, da je urejanje socialne in skupnostno-integracijske dimenzije romske problematike v Republiki Sloveniji v nekaterih segmentih pereče. Pristojna ministrstva imajo, skladno s svojimi pristojnostmi in nalogami, vzpostavljene redne stike in komunikacijo z organizacijami, ki se na terenu ukvarjajo z izzivi urejanja navedene problematike. Upoštevajoč, da gre za večdimenzionalno problematiko, ki za doseganje dolgoročnega in trajnega napredka terja usklajeno in povezano strategijo izvajanja ukrepov različnih resornih ministrstev (MZ, MIZŠ, MOP idr.).

1. Ali je MDDSZ seznanjeno z »dogovorom o aktivnem reševanju težav«, kot ga ponuja CSD Novo mesto?

Skladno z zgoraj navedenim, je MDDSZ seznanjeno s prakso CSD Novo mesto, ki ponuja, v okviru možnosti učinkovitejšega soočanja in reševanja socialnih stisk, »dogovor o aktivnem reševanju težav«. Omenjeni dogovor ima pravno podlago v Zakonu o socialno varstvenih prejemkih.

MDDSZ se zaveda tudi povečanih izzivov in kadrovskih omejitev, s katerimi se srečuje CSD Novo mesto pri obravnavi raznovrstne socialne problematike velikega števila pripadnic in pripadnikov romske skupnosti. V zavedanju kadrovske podhranjenosti CSD Novo mesto je bila julija 2017 CSD Novo mesto že omogočena dodatna zaposlitev enega strokovnega delavca za namen reševanja, blaženja in odpravljanja socialnih stisk pripadnikov in pripadnic romske skupnosti. V sklopu reorganizacije centrov za socialno delo in za namen krepitev strokovnega dela na centrih za socialno delo pa so bile konec leta 2017 vsem 62 centrom za socialno delo v Sloveniji, tako tudi CSD Novo mesto, odobrene dodatne zaposlitve enega pripravnika na posamezen CSD. Na ta račun se centri za socialno delo ne bodo kadrovske okrepili le kratkoročno, za čas pripravnštva, temveč je MDDSZ

zagotovilo sredstva tudi za naprej, saj vsak CSD na ta način pridobi eno dodatno strokovno delovno mesto za nedoločen čas in v pristojnosti direktorjev centrov za socialno delo je, da določijo, za katero področje dela bodo zaposlili dodatnega strokovnega delavca, odvisno od potreb vsakega posameznega CSD, tako tudi za CSD Novo mesto.

V okviru reorganizacije CSD-jev bo izvedena posodobitev dokumentacijskega sistema kot tudi informacijskega sistema centrov za socialno delo, kar bo v pomoč CSD-jem pri izvajanju njihovih nalog. Eden od stebrov reorganizacije CSD-jev namreč predstavlja (avtomatični) informativni izračun in vpeljava le-tega bo dolgoročno poenostavila administrativno upravne postopke. Glavni namen reorganizacije je izboljšanje storitev za uporabnike in s poenostavitvijo in poenotenjem upravno administrativnih postopkov želimo povečati učinkovitost in kakovost dela, izboljšati dostopnost storitev in krepiti strokovne vsebine ter nove oblike strokovnega dela, tudi na način, da bodo CSD-ji lahko razporedili svoje resurse za krepitev vsebin, ki so pereče ali bolj izpostavljene na območju njihove pristojnosti, v primeru CSD Novo mesto tudi za romsko problematiko.

2. Kako uspešno je CSD Novo mesto pri urejanju problematike neprihajanja romskih otrok v vrtec ali osnovno šolo preko »dogovora o aktivnem reševanju težav«?

Ena izmed strokovnih nalog CSD-jev je, da se pri reševanju socialnih težav pri uporabnikih z zunanjimi ukrepi spodbuja notranja motivacija, da se ti hitreje integrirajo v družbo. Nekateri posamezniki namreč potrebujejo zunanjo spodbudo za doseganje in zadovoljevanje minimalnih življenjskih potreb. Naloga CSD-jev pri tem je, da starše in posameznike učijo in spodbujajo na različne načine. Ukrepi CSD-jev so recipročni z načinom delovanja le-teh.

Do denarno socialne pomoči so upravičene osebe, ki zase in svoje družinske člane ne morejo zagotoviti sredstev v višini minimalnega dohodka iz razlogov na katere ne morejo vplivati. Pri teh CSD-ji ocenjujejo, da so upravičenci sposobni aktivnega reševanja svoje socialne problematike oziroma stisk in težav, zaradi katerih si trenutno niso zmožni zagotoviti sredstev za dostojno preživetje. V primerih, kjer so zmožnosti zmanjšane zaradi različnih dejavnikov kot so težave z odvisnostjo od drog, alkohola ali drugih zasvojenosti, težje zaposljivosti zaradi nizke izobrazbe (nedokončana osnovna šola), neznanja racionalne rabe in gospodarnega upravljanja s sredstvi in podobno, CSD-ji nastopijo s spodbujanjem pri iskanju novih rešitev. Vloga CSD-jev v osnovni ni kaznovanje, saj CSD ni represivni organ, temveč je njegova naloga pomagati posameznikom, ki so se znašli v socialni stiski.

Ugotavlja se, da otroci iz romskih družin neredno obiskujejo šolo in vrtec, predvsem zaradi pomanjkanja spodbud s strani staršev. Romski starši ne prepoznavajo pomena izobraževanja in predšolske vzgoje za zdrav psihosocialni razvoj otroka in njihovo vključenost v aktivno družbeno dogajanje. CSD-ji zato v praksi Rome, pri katerih prepoznajo omenjene težave, zavežejo k vključitvi predšolskih otrok v posebej organizirano predšolsko vzgojo, vključitvi šoloobveznih otrok v šolanje in rednem pošiljanju otrok v šolo, vključitvi odraslih v osnovno šolo za odrasle in podobno.

Z osnovnimi šolami, ki delujejo na območju pristojnosti CSD Novo mesto ima le-ta dogovor, da jim mesečno sporočajo neupravičeno izostajanje otrok od pouka. Pri družinah, ki so prejemnice denarno socialne pomoči, CSD Novo mesto postopa na način motiviranja v smislu prepoznavanja pomembnosti rednega obiskovanja pouka in pridobivanja vrednote znanja. V smislu navedenega ima CSD Novo mesto pogovore na domu tako s starši kot z otroki, time na osnovnih šolah in pogovore na CSD. Le v skrajnih primerih, kjer kljub prizadevanjem CSD-ja za spremembo ni rezultatov, se CSD posluži skrajnega ukrepa, tj. odvzem pravice do denarne socialne pomoči enemu od staršev oziroma izplačilo denarne socialne pomoči v funkcionalni obliki, kot posledica neizvrševanja dogovora o aktivnem reševanju socialne problematike.

Ugotavlja se, da je z uporabo navedenih ukrepov obisk v osnovnih šolah izboljššan.

3. Koliko romskim družinam je bil zaradi neprihajanja romskih otrok v vrtce ali osnovno šolo (delno) odvzeta denarna socialna pomoč na podlagi »dogovora o aktivnem reševanju težav«?

CSD Novo mesto redno spremlja obiskovanje otrok pri pouku. Podatke prejema od enajstih osnovnih šol za več kot sto otrok. Na podlagi prejetih obvestil mesečno za vsako družino posebej in sproti ugotavlja smiselnost poseganja po represivnih ukrepih. Odločitve sprejema glede na socialno stanje v družini, s tem, da preišljeno postopa pri odločitvah na način, da njihovo socialno materialno stanje ni ogroženo. Prav zaradi tega se v določenih primerih, kjer bi bila ukinitve oziroma odvzem denarne socialne pomoči ogrožajoča za družino, odloči za nakazilo pomoči v funkcionalni obliki. Družin, kjer bi CSD Novo mesto lahko ukinil denarno socialno pomoč enemu od staršev zaradi ne obiskovanja pouka njihovih otrok, je nekaj deset. Ob tem pa je potrebno dodati, da se število vseskozi spreminja, saj je ukrep kratkoročno učinkovit. Obisk pouka se zaradi odvzema denarne socialne pomoči namreč poveča in ima lahko takojšnji učinek, denarno socialna pomoč pa se prizna nazaj včasih že v istem mesecu ali pa v naslednjem.

4. Katere rešitve pri urejanju problematike neprihajanja romskih otrok v vrtce ali osnovno šolo načrtuje Vlada RS?

Vlada Republike Slovenije je preko resornih ministrstev seznanja z dinamiko in možnostmi oblikovanja rešitev na izpostavljeni izziv. Upošteva izraženo politično voljo ter mnenja različnih strokovnih služb ter zainteresiranih organizacij Vlada Republike Slovenije pripravlja nove ukrepe, ki bodo še bolje odgovarjali in naslavljali zadržke in izzive, ki sta jih strokovna in zainteresirana javnost izrazili v zvezi z nedavno obravnavanimi predlogi ukrepov oziroma rešitev.

Vlada Republike Slovenije namenja veliko pozornosti ukrepom (ti so sistemski, specifični in projektni) za čim bolj učinkovito integracijo romskih otrok v sistem vzgoje in izobraževanja. Seveda pa je uspešno vključevanje Romov odvisno tudi od uspešnosti ukrepov na drugih področjih: urejanja bivanjskih razmer, napredka na področju zaposlovanja, zdravstva itd.

Eden ključnih ciljev Vlade Republike Slovenije pri integraciji romskih otrok je njihovo zgodnje vključevanje v vzgojno-izobraževalni sistem, kar pomeni vključevanje v predšolsko vzgojo v vrtcih vsaj dve leti pred začetkom osnovne šole, tj. najpozneje s štirimi leti. Namen vključevanja v vrtce je predvsem učenje jezika (tako slovenskega kot romskega) ter socializacija v vzgojno-izobraževalni instituciji, ki posreduje izkušnje in vzorce, ki otroku omogočajo lažji vstop in vključevanje v osnovno šolo.

Osnovni namen je torej povečanje deleža predšolskih otrok Romov v »integrirane«/«klasične» vrtce. Vključevanje je predpogoj za pridobitev osnovnih jezikovnih znanj s področja slovenščine, ki je temelj za uspešno delo v šoli ter za spoznavanje različnih socialnih veščin. V okviru projekta Skupaj za znanje, ki ga bomo izvajali do leta 2021, smo v letu 2017 začeli s pripravo interaktivnih e-gradiv v spletni učilnici, s katerimi bodo romski otroci in njihovi starši lahko bogatili svoj besedni zaklad v slovenščini in romščini. Gradiva bodo na voljo v javno dostopni spletni učilnici, romski otroci in njihovi starši pa bodo do njih lahko dostopali tudi v večnamenskih centrih v romskih naseljih, kjer Center šolskih in obšolskih dejavnosti v okviru projekta Skupaj za znanje na večini lokacij že zdaj omogoča uporabo brezplačne spletne povezave in uporabo tabličnih računalnikov. V prvi fazi bodo gradiva pripravljena v slovenščini in prekmurski romščini, do konca projekta Skupaj za znanje (avgust 2021) pa tudi v dolenski romščini.

V projektu Skupaj za znanje je pristop k predšolski vzgoji oblikovan na način, da se bo sistem zaporedne integracije (najprej delo v naselju, potem vključitev v redne vrtce) zamenjal s sistemom vzporedne integracije, ki vključuje vzporedne aktivnosti tako v naselju kot v vrtcih, vse do polne

vključitve v redne vrtce. Z vzpostavitvijo vrtca v okviru romskega naselja se doseže bistveno večja možnost za vključitev romskih otrok v programe predšolske vzgoje, saj sta se ravno strah romskih staršev ter njihovo nezaupanje v institucije izkazala kot ključna pri ne vključevanju njihovih otrok v vrtec. Glede na to, da je program pripravljalnega vrtca stroškovno zahteven, so dobra alternativa tudi programi za predšolske otroke v okviru večnamenskih centrov v povezavi z romskimi pomočniki, ki delujejo tudi v vrtcih.

Pomen predšolske vzgoje je bil poudarjen že v Strategiji 2004 in v Strategiji 2011, ukrepi so bili zapisani tudi v Nacionalnem programu ukrepov za Rome 2017-2021. Med nosilci ukrepov je tudi MIZŠ:

Vlada Republike Slovenije opaža, da so predšolski otroci zelo motivirani za obiskovanje različnih aktivnosti. Pri razvijanju modela pa je ključno sodelovanje z lokalno skupnostjo ter osveščanje romskih staršev o pomenu vključevanju romskih otrok v predšolsko vzgojo in premagovanje predsodkov staršev. Težava ostaja integracija otrok v redne oddelke vrtcev. Večinoma sta problem plačilo vrtca in organizacija prevoza. V iskanju rešitev za te težave smo med drugim zagotovili sredstva za izvajanje krajših programov v okviru predšolske vzgoje s spremembo Zakona o vrtcih.

Delo romskih pomočnikov v šolah in vrtcih se je izkazalo kot zelo učinkovito pri vključevanju Romov v vzgojo in izobraževanje. Evalvacije dosedanjih projektov so pokazale, da so romski pomočniki izredno pomemben most med šolo/vrtcem kot institucijo in romskimi družinami na drugi strani. Romski pomočniki namreč pri vključevanju romskih otrok v predšolsko in osnovnošolsko izobraževanje nudijo nujno potrebno pomoč, saj je za te otroke vstop v formalne institucije, kot so vzgojno-izobraževalni zavodi, zaradi drugačne kulture in jezika pogosto zelo težavno. Osipništvo se je zaradi aktivnosti romskih pomočnikov zmanjšalo, povečalo pa se je zaupanje romskih staršev. Zaradi doseženih uspehov romskih pomočnikov bomo po izteku projekta Skupaj za znanje predlagali sistemsko umestitev romskega pomočnika v okviru plačnega sistema javnih uslužbencev.

V romskem naselju, kjer se vsebinsko povezujejo različne institucije, zagotavljamo učno pomoč tako za učence kot za dijake, nudimo izobraževalne aktivnosti za predšolske otroke, osnovnošolce in srednješolce ter povezujemo šole ter romske večnamenske centre s sistemom obšolskih dejavnosti, prilagojenih za romske otroke in njihove starše, vse z namenom boljšega učnega uspeha ter večje socialne vključenosti v širše okolje in spodbujanje znanja, višje izobrazbe in vseživljenjskega učenja.

Večji poudarek se daje aktivnostim, ki otroke in njihove starše popeljejo iz naselja. Na področju izobraževanja so to obšolske dejavnosti, ki vključujejo učenje na prostem, strokovne ekskurzije, obisk različnih predstav in razstav ter podobno. Glede na to, da je dolgoročni cilj odpiranje romskih naselij, so romski večnamenski centri v naseljih prva faza, s katero se pridobi zaupanje, v drugi fazi pa se jim pridružijo obšolske dejavnosti, ki na podlagi tega zaupanja poskrbijo za dejansko odpiranje naselij skozi predstavljanje širšega sveta (naravnega in kulturnega) tako otrokom kot staršem v naselju.

Za osnovnošolsko izobraževanje učencev Romov Vlada Republike Slovenije zagotavlja tudi dodatna sredstva, in sicer v šolskem letu 2017/18: 21 delovnih mest drugega učitelja v 1. razredu (661.600 €/letno), dodatnih 46 oddelkov na razredni stopnji (2.029.000 €/letno), dodatnih 19 oddelkov na predmetni stopnji (838.000 €/letno), 65 delovnih mest svetovalnega delavca in učitelja za dodatno strokovno pomoč za učence Rome (2.047.900 €/letno) in 3 gospodinje (44.175 €/letno). Za sofinanciranje učnih pripomočkov in nekaterih stroškov v zvezi z dnevi dejavnosti in ekskurzijami za učence Rome se zagotavljajo sredstva v povprečni višini 69,50 EUR na učenca Roma letno (138.800,00 €).

V predlogu Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o starševskem varstvu in družinskih prejemkih smo predlagali določbo, s katero bi se pravica do otroškega dodatka enemu od staršev ukinila v upravnem postopku, če otrok iz neupravičenih razlogov ne bi obiskoval osnovne šole, na podlagi ugotovitve inšpekcije, pristojne za šolstvo.

Otroški dodatek je dopolnilni prejemek staršev, ki ni namenjen zgolj preživljanju in vzgoji, temveč tudi izobraževanju njihovih otrok. Določba se nam je zdela smiselna zaradi zaščite otrokovih pravic in koristi. Izobraževanje je namreč za otroka izjemnega pomena. Omogoča individualni razvoj, hkrati pa predstavlja pomemben dejavnik družbene mobilnosti. Kakovosten vzgojno izobraževalni sistem ima potencial zmanjševanja družbene neenakosti oziroma lahko izniči začetne neenakosti posameznikov ter tako omogoči družbeno mobilnost. To pomeni, da imajo otroci iz nižjih družbenih razredov več možnosti za uspeh v življenju (tudi za izhod iz revščine), če so vključeni v kakovosten izobraževalni sistem. Zavedamo pa se, da so ob neobiskovanju obvezne osnovne šole potrebni tudi drugi ukrepi centra za socialno delo, na katere centre tudi opozarjamo.

Predlagana določba je bila na seji matičnega delovnega telesa v Državnem zboru črtana.